

Nyerges András legújabb kötete a szerző mintegy százötven oknyomozó publicisztikai írását foglalja magába. A *Színrebotás* című sorozat célkitűzéseit és módszereit idéző könyv a 19–20. század magyar irodalmi életét eleveníti

92 Farkas Zsuzsanna

IRODALMUNKRÓL A PUBLICISZTIKA TÜKRÉBEN

Nyerges András: *Színünk
és vizsályunk.*

Írások magyar írókról

tétlenül az író fő műve, műveinek összessége vagy életrajza volt.”A szerző már itt leszögezi: nem történészként vagy filológusként közelít a felvetett problémákhoz, hanem „kíváncsi tollforgatóként”, ugyanakkor megesk, hogy kutakodásai során az irodalomtudomány apró tévedéseire is sikerül fényt derítenie. Felvállalja saját véleményét, olykor saját korábbi írásait sem kímélve – a kritikus szemlélet alól önmagát sem mentesíti.

Nyerges András érdeklődésének középpontjában az alkotók politikai-ideológiai körülményekhez való viszonyulása, illetve az ezekkel kapcsolatos „legvaskosabb” és „legingerlőbb” hazugságok állnak. Izgalmas adalékokkal szolgál a megtalálni vélt Petőfi-csontok, a költő eltűnésével kapcsolatos hamis bizonyítékok kapcsán, az Adyról alkotott kép változásáról az aktuálpolitika tükrében, „Móricz elintézetlen ügyeiről”, a politikai hatalom propagandaeszközeként funkcionáló Filmalap működéséről, „vándorló” motívumokról, a publicista Kosztolányiról, Örkény Majakovszkij-fordításáról, Füst Milán és Weöres kapcsolatáról, hogy csak néhány példát említsünk.

A kérdésre, hogy lehet-e újat mondani a magyar irodalom kiválóságainak szinte „csontig rágott” életműve kapcsán, Nyerges másfél évszázad publicisztikai termésével válaszol. Eddig még fel nem tárt, a recepció figyelmén kívül eső cikkek segítségével üt rést az esetenként szinte megkövesedett sémákon, és úgy eleveníti fel a régmúlt irodalmi-politikai csatározásait, hogy közben rávilágít azoknak az évtizedekkel dacoló aktualitására is. Az írások tanúsága szerint ugyanis a szereplők és a „díszletek” változása ellenére bizonyos tendenciák nem sokat változtak a mindenkori politikai hatalom

meg a korabeli sajtó szű-
rőjén keresztül. Olyan
apró mozzanatoknak ered
nyomába a szerző, melyek
a politikai és hatalmi ér-
dekek befolyása alatt for-
málódó, sok évtizedes
közhelyeket is új színben
képesek az olvasó elé
tárni. „Mindig azokról ír-
tam, akikkel kapcsolatban
különösen izgatott valami
– olvashatjuk az előszó
helyett álló „szabadko-
zásban” –, s ez nem fel-

befolyása alatt álló recepció terén. A szerzőnek nem titkolt célja is részben, hogy ezeket a hasonlóságokat élénk tárja: „Hőseim koronként változó recepcióját úgy fogtam fel, mint tükröt, s én az ebben látható képből próbálom kideríteni –mit is? Többnyire azt, amiről vagy hallgatni szokás, vagy elmismásolni a tényeket, egyszerűen mellébeszélni. Irtózom a csontig lerágott közhelyektől”.

93

A szövegek e célkitűzéseknek megfelelően egy-egy „kiszemelt” tévedést a korabeli sajtótermékek eddig ismeretlen írásaival árnyalnak tovább vagy cáfolnak meg, bepillantást engedve a vizsgált korszak kultúrpolitikai légkörébe. Olyan hatásmechanizmusok rajzolódnak ki a példákon keresztül, melyek túlmutatnak az adott kor viszonyain, és leginkább az a fajta politikai-ideológiai irányultságú, stigmatizáló beszédmód nyilvánul meg bennük, amelyet például Szolláth Dávid tanulmányai tártak fel érzékletesen Mészöly Miklós recepciójával kapcsolatban. Nyerges András írásainak tanúsága szerint a szocializmushoz hasonlóan a századelő és a 19. század irodalomkritikáját is a politikai funkcióval összefüggő kétpólusú értékítélet jellemezte, amelynek következtében esetenként még a tiszta humánnum megnyilvánulását is szélsőséges címkékkel illették az aktuálpolitikai helyzettől függően.

Mindemellett olyan esetekre is példákkal szolgál Nyerges, amikor az egyébként nagyszerű alkotó pályafutásából finoman „kiíródott” a múlt ismeretében elítélendőnek tartott politikai tevékenység vagy meggyőződés: antiszemitizmus, szélsőséges lapokkal való kapcsolat, balul elsült politikai szerepvállalás. Kényes kérdéseket feszeget és hoz napvilágra a szerző, melyek egy dialógus elindítójaként vagy folytatójaként eddig nem tisztázott irodalomtörténeti problémák árnyaltabb megválaszolásához is hozzájárulhatnak.

A szerző sajátos humora, iróniája nem pusztán nyelvezetében, de az itt-ott felbukkanó műfaji játékosságban is megnyilvánul. A szövegek nagy része a szerző önvallomását is tartalmazó tényfeltáró kiesszé, ugyanakkor előfordul köztük egy-egy fiktív „levél a múltba”, illetve a múltból: Nyerges András eljátszik a gondolattal, mit írna korunk publicistájaként Vörösmartynek, Márainak, József Attilának vagy például Mándy Ivánnak. Milyen levelet kaphatott volna az időződő Arany egykori barátjától, Petőfitől a síron túlról? A szövegekben való tájékozódást a tartalomjegyzék mellett részletes névmutató is segíti.

„Írások magyar írókról” szórakoztató stílusban, melyek révén érdekes és hasznos információkkal gazdagodhat minden irodalom iránt érdeklődő olvasó. (Kronosz Kiadó, Pécs, 2016)